

KAR-SOQOV BOLALARNING TA'LIM-TARBIYA BERISH MASALALARI HAQIDA.

Chirchiq davlat pedagogika universiteti, magistranti

Abdikauova Gulchexra Yusup qizi

Annotatsiya: Maqolada kar-soqov bolalar haqida umumiy tushunchalar muhokama qilinadi. Ma'lumotlar umumlashtiriladi va ularning ta'lim va jamiyatda ijtimoiylashuvi haqida so'z etiladi. Kar va soqov bolalarni o'qitish va tarbiyalash usullari va tamoyillarini tahlil qildik. Maqolaga e'tibor qaratilgan nogiron bolalarni tarbiyalash haqidagi o'qituvchilarning fikrlariga e'tibor berdik.

Abstract : The article examines the general understanding of deaf-mute children. It summarizes data on their education, upbringing and socialization in society. We analyzed and described the methods and principles of teaching and upbringing deaf-mute children. The article pays attention to the opinions of teachers on the upbringing of children with disabilities.

Аннотация: В статье рассматривается общее понимание о глухонемых детях. Обобщаются данные об их обучении, воспитании и социализации в обществе. Нами были проанализированы и описаны методы и принципы обучения и воспитания глухонемых детей. В статье уделено внимание мнениям педагогов о воспитании детей с ОБЗ.

Kalit so'zlar: ka'r-soqov, surdopedagogika, daktilologiya, ta'lim-tarbiya.

Keywords: deaf-mutism, thehearingscience, dactylology, training,education.

Ключевые слово : глухонемота, сурдопедагогика, дактилология, обучение, воспитание.

Kar-soqovlik - tug'ma yoki orttirilgan, shuningdek, ovoz apparatining yo'qligi va buzilishi tufayli nutq eshitish qobiliyatining yo'qolishi hisoblanadi. Defektologiyaning quyidagi bo'limi kar va soqov bolalarni tarbiyalash va o'qitish bilan kar pedagogika

sifatida shug'ullanadi. Bunday bolalarning o'ziga xos xususiyati deyarli to'liq imkonsizdir, ular uchun ta'lim tashqi dunyo haqida ma'lumot oladi, bu esa tuzatishning ahamiyatini oshiradi. Turli xil rivojlanish buzilishlari bo'lgan bolalar atrofingizdagi odamlar bilan ijtimoiy-emotsional rivojlanish bo'yicha trening mazmuni maqsadli maxsus bo'limga, o'z xatti-harakati va o'zaro ta'sirini ongli ravishda tartibga solish mexanizmlarini shakllantirishga muhtoj. Nutqni adekvat idrok etishni ta'minlash uchun labda o'qish kar va soqov bolalar maxsus ta'lim sinflariga muhtoj. Bolalar og'zaki va mantiqiy fikrlashni rivojlantirish bo'yicha maxsus darslar kursi ham kerak. Organik eshitish shikastlanishi va nutq buzilishi bilan bola bilan ishlaydigan o'qituvchining pozitsiyasi alohida ahamiyatga ega. Bu holatda shaxsiy ham maxsus professional o'qituvchi bo'lishi kerak. Maktabgacha yoshdagi kar bolalarni o'qish va yozishni o'rgatish bunday bolalar bilan ishlashda qurilish usullariga alohida e'tibor berish kerak. Trening uchun "vaqtinchalik echimlar", ularning og'zaki nutqini shakllantirish usullari normal oraliqda rivojlanayotgan bolani tarbiyalashda ishlatilmaydigan maxsus vositalardan foydalanish, oldindan ancha oldin me'yor vaqtinchalik echimlardan biridir Tanlanganlarga muvofiqligini muntazam ravishda kuzatib borish kerak bolaning haqiqiy yutuqlari va rivojlanish darajasi uchun o'qitish va rivojlantirish dasturlari. Atrofdagi barcha kattalar tayyor bo'lishlari va qaror qabul qilishda ishtirok etishlari kerak ta'lim muassasasidan tashqaridagi ta'lim maqsadlari va ularning harakatlari kerak muvofiqlashtirish. Ta'lim orqali rehabilitatsiya maktab davri bilan tugamasligi kerak trening. Amalda, bunday bola ta'lim orqali rehabilitatsiyaga muhtoj uning hayoti davomida, garchi yoshi bilan uning vazifalari tubdan o'zgaradi. Bundan tashqari, bolalarda faol hayotiy pozitsiyani shakllantirish kerak va "Men" ning ijobiy qiyofasi, atipiklikka ijtimoiy munosabatni darhol o'zgartirish va bola va oilaning keng muhiti. Ko'nikmalar, bilim va professional-shaxsiy bu holda bola-oila tizimida ishlaydigan mutaxassis uchun zarur bo'lgan fazilatlar bundan, bolalarda faol hayotiy pozitsiyani kuzatish kerak va "Men" ning qiyofasi, atipiklikka ijtimoiy munosabatni darhol o' aniqlash va bola oila vaning keng muhiti. Ko'ziga, bilim va professional-shaxsiy bu holda

bolalarning tizimida hisoblash uchun zarur bo'lgan xususiyatlar. Har qanday jismoniy nogironlik bolaning dunyoni idrok etishiga ta'sir qiladi va boshqa odamlar bilan muloqot qilishda qiyinchiliklarga olib keladi. Ko'r va karlik faktlari biologik, ijtimoiy emas. Lekin o'qituvchi ijtimoiy bilan shug'ullanishi oqibatlarini kerak.

Kar bola uchun karlik oddiy, og'riqli emas va seziladi u faqat ikkinchi darajali. Ammo chuqur va doimiy eshitish va nutq buzilishi ta'sir qiladi bolaning aqliy, jismoniy va shaxsiy rivojlanishi [3].

Hozirgi vaqtda eshitish va nutqida nuqsoni bo'lgan bolalarni o'qitishning 3 ta usuli mavjud:

- 1) frantsuzcha yoki mimik;
- 2) nemis tovushi yoki sof og'zaki nutq usuli;
- 3) aralash.

Keling, birinchi o'qitish usulini ko'rib chiqaylik. Ushbu usul yordamida kar va soqov bolalar ifoda etishni o'rganadilar bir yoki ikkala qo'lning barmoqlari yordamida individual harflar va raqamlar (daktilologiya). Daktilologiya - barmoqlar yordamida so'zlarni takrorlaydigan noyob nutq shakli.

Ikkinchisi, og'zaki nutq usuli, kar-soqovni nafaqat artikulyatsiya, balki nutqni ham notiqning lablarini o'qish san'atini o'rgatadi.

Ta'lim 7 yoshdan 9 yoshgacha boshlanadi. Ovoz yo'q alohida-alohida joylashtirilgan, avval bu bir bo'g'inli so'zlar, keyin iboralar, keyin hikoyalar. Talabalar o'qituvchi oyna oldida birga turadi, bola o'qituvchidan keyin bir xil so'zlarni takrorlashi kerak harakatlar va o'qituvchi ba'zan o'quvchiga barmoqlari bilan muayyan harakatlar bilan yordam beradi nutq organlari.

Keyin o'qituvchi tovushlarni chiqarishga o'tadi. Bunday holda, talaba kerak

Buning uchun tovushlarni talaffuz qilishda tananing turli qismlarida titroq his qilish o'qituvchi boladan tovushni talaffuz qilganda qo'lini og'ziga yoki ko'kragiga qo'yishini so'raydi;

-keyin halqumga, keyin hatto o'qituvchining peshonasiga. Qo'lini burun teshigiga qo'yib, talaba havo oqimini his qiladi. Harflarni assimilyatsiya qilish bilan birga yozuvni o'rganish ham keladi. Asta-sekin, chunki bola tez-tez bir xil so'zlarni va iboralarni lablaridan o'qiydi tushunchalar ham, ichki talaffuz ham mustahkamlanadi; og'zaki muloqot qila olmaslik, u allaqachon aqlan gapiradi (o'z fikrlarini tushunish, o'ylash va ifodalash odati shakllanadi). og'zaki so'z).

Aralash usul bir vaqtning o'zida og'zaki nutq va yuz ifodalarini o'rgatadi.

Kar-soqov bola bilan ishlash, allaqachon maktabgacha ta'lim muassasasida, asoslanadi ijtimoiy ta'lim. U ijtimoiy hayotning bir qismi sifatida ko'riladi bolalarning bu hayotdagi ishtirokini tashkil etish. Ijtimoiy tarbiyaning asosi ta'lim va jamiyatda, jamiyat orqali va jamiyat uchun ta'lim. Ijtimoiy muhit va uning tuzilishi har qanday ta'lim tizimining yakuniy va hal qiluvchi omili hisoblanadi. Kar va soqov bolalarning mehnat tarbiyasi ham muhim ahamiyatga ega. O'rgatadi mehnat va shu bilan barcha boshi berk ko'chadan chiqish yo'lini ta'minlaydi. Mehnat ta'limi eng yaxshi yo'ldir hayot, shuning uchun birinchi yillardan boshlab hayotda faol ishtirok etishning kalitidir kar-soqov bolaga bu bilan bog'liq bo'lgan barcha narsalarni - aloqa, nutq, ongni ta'minlaydi.

Mehnat ta'limining vazifalari quyidagilardan iborat:

- bolalarning mehnat ko'nikmalarini rivojlantirish, bolalarning atrof-muhit haqidagi g'oyalarini boyitish (in mehnat jarayoni);
- jamoada ishlashga bo'lgan ehtiyoj va tayyorlikni tarbiyalash;
- aqliy rivojlanish (idrok, g'oyalar, harakatlarni tushunish va asboblar bilan ishlash usullari, ishni rejalashtirish qobiliyatini egallash faoliyat, ish natijalarini oldindan bilish);
- axloqiy tarbiya va shakllari
- shaxsiy fazilatlarni shakllantirish (kollektivizm, o'zaro yordam, ishlashga tayyorlik, ishni tugatish qobiliyati, shakllanishi kattalar ishiga ijobiy munosabat, ularga yordam berish istagi), faoliyat va mustaqillik;

- jismoniy tarbiya (qo'l-ko'zni muvofiqlashtirishni rivojlantirish, nozik vosita qobiliyatlari, muvofiqlashtirilgan harakatlar va boshqalar);

- nutqni rivojlantirish (bolaning so'z boyligini kengaytirish va boyitish, nutqni rivojlantirish

aloqa);

- estetik tarbiya (nafaqat tez va to'g'ri bajarish qobiliyatini rivojlantirish, balki Chiroyli)

Mehnat ta'limi maxsus sinflarda va boshqa mashg'ulotlar jarayonida amalga oshiriladi faoliyat turlari; Bu, birinchi navbatda, o'z-o'ziga xizmat qilish, uy ishlari, tabiatdagi mehnat, qo'l mehnati. Mehnat tarbiyasi nafaqat darsda, balki jarayonda ham amalga oshirilishi kerak kun tartibiga rioya qilish, sayr qilish, oilada rag'batlantirish va rag'batlantirish ishning rivojlanishi, o'z-o'zini nazorat qilish, o'z-o'zini hurmat qilish.

Jismoniy tarbiya katta ahamiyatga ega. Bu tizimning muhim qismidir kar va soqov maktabgacha yoshdagi bolalarni tarbiyalash va o'qitish, bolalar salomatligini mustahkamlash;

ularning to'g'ri jismoniy rivojlanishi, vosita ko'nikmalarini shakllantirish, rivojlantirish asosiy vosita sifatleri (chaqqonlik, tezlik, aniqlik, mushak kuchi va boshqalar), yaratadi bolalarning barkamol rivojlanishi, muvaffaqiyatli o'rganish uchun qulay asosdasturlari. Jismoniy mashqlar asosan funktsiyani tayyorlashga qaratilgan muvozanat, to'g'ri holatni shakllantiradigan mushaklarning rivojlanishi, oyoq kamarining mushaklari, rivojlanishi nafas olish, vosita faoliyatini normallashtirish va muvofiqlashtirish. Kar va soqov maktabgacha joyida bolalarning jismoniy tarbiyasi va mashg'ulotlar orqali amalga oshirish jismoniy tarbiya, ochiq o'yinlarda, guruhdagi harakatlarni rivojlantirish bo'yicha darslarda xona va yurish. Shunday qilib, biz quyidagi xulosaga kelishimiz mumkin: kar va soqovlar bir xil odamlardir va biz, faqat ular og'zaki muloqot qila olmaydi va tovushlarni eshitmaydi. Ular yaxshiroq rivojlangan boshqa sezgilar teginish, hidlash, ko'rish va ta'mdir. Aynan shu narsa qilish kerak g'ayritabiiy bolalarni tarbiyalash va o'qitishga e'tibor berish. Har bir inson u yoki bu tarzda ta'lim olish

va o'rganishga qodir. daraja, ba'zilari yaxshiroq, ba'zilari o'xshash, lekin asosiysi, har xil bo'lgan bolalarga to'g'ri yondashuvni rivojlanish topishdir, turli muammolar va turli ruhiy va jismoniy salomatlik bilan. Pedagogik jarayonda asosiy narsa insonparvarlik tamoyiliga rioya qilishdir. Aytganimdek Antuan de Sent-Ekzyuperi: "Bizning dunyomizda barcha tirik mavjudotlar o'z turlariga, hatto gullarga ham tortiladi. Shamolga ta'zim qilib, ular boshqa gullar bilan aralashadilar, oqqush barcha oqqushlarni biladi - va faqat odamlar yolg'izlikda yakkalanib qolishadi".

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Винеvская А.В. Основы специальной педагогики и психологии – 2013. – С. 62-76.

2. Винеvская А.В. Формирование готовности к работе в инклюзивном образовании у будущих педагогов в образовательной среде вуза//Научное обозрение: Гуманитарные исследования.-2013.- №6.-С.4-15.

3. Выготский Л.С. Собрание сочинений в 6 т.: Т. 5: Основы дефектологии. Педагогика - 1983 - С. 101-114.

4. Носкова Л. П. и др. Программы для специальных дошкольных учреждений. Воспитание и обучение глухих детей дошкольного возраста. Москва "просвещение" – 1991.

5. Соколова В.Р. Другие дети// Новая среда. – 2006. - № 9.-С.22-28. 6. Экзюпери А. де Сент. Маленький Принц. Изд-во: Эксмо.- 2007.